

Gruvhålet töms och blottar forntida spår

Utdrag ur Gästriklands Tidning 13 januari 2006

Träramen överst i gruvhålet kunde dateras till åren runt 1800. Men var själva gruvan även tillkommen under dessa år? För att få svar på detta måste hålet tömmas. Fastän det var vinter (2004-2005) ville vi prova ut metoder för att tömma gruvhålet som syntes vara fyllt av sand och grus samt en del sten.

Foto: Sven-Olov Eklund
Gruvhålsstädning. Trots vintern började arbetet med att tömma gruvhålet - då behövdes slamsugning.

Ett försök gjordes med slamsugning (s k våtsugning) med en mindre bil från Rolba och med en tunn slang. Detta skedde i februari 2005. Ideliga stopp p g a stenar som fastnade i slangkopplingarna gjorde arbetet svårt, men ett par m³ grus och sand sögs upp, främst i det sydöstra hörnet av hålet. Bergsidan fortsatte här nästan lodrätt nedåt. Nu såg vi att metoden skulle kunna fungera, men vi förstod att det måste till en kraftigare bil med grövre slang, så SITA kopplades in i arbetet.

Det första försöket med stora slamsugen (torrsugning) skedde den 24 februari 2005. Slangen var 8 tum grov. Grus, sand, vatten och stenar åkte med in i slambilen. Efter denna första egentliga grävdag kunde vi se att den östra sidan av berget var nästan lodrät, slät med en del sprickbildningar, men utan spår av borrhål. Bergväggarna syntes även på södra sidan schaktet. Här var det aningen ojämnt berg med svaga avsatser inåt hålet. Berg med ojämna kanter och svaga avsatser framkom även på de sydvästra och nordöstra sidorna.

Enstaka bitar av tegelstenar framkom i grusfyllningen. Några tegelstenar var kraftigt sintrade/smälta. De måste varit utsatta för stark hetta. Kanske började gruvans trävirket att brinna och rasade ned, eller var det kanske en medveten anlagd brand?

I fyllningen låg även 6-7 stockar framkom nedrasade i hålet. De flesta lutade från kanterna och nedåt/inåt. Det måste skett ett ras. Någon stock är helt rund, någon har kviständar kvar, någon förefaller vara planbilade eller -huggna på en eller två motstående sidor. De flesta stockar verkar inte vara tillräckligt långa för att nå över hålet från ena till den andra sidan. Intressanta var att flera av dessa tydligen huggits av, och kanske har de varit uppresta i en uppfodringsanläggning över hålet.

I samband med att stockarna plockades upp, ritade jag av dem i skala 1:10. Alla huggspår noterades särskilt, för en ev. senare rekonstruktion. Tanken är också att dessa skall användas till kompletterande årsringsdatering. Kanske kan ritningarna av stockarna användas till ett modellbygge, där man eventuellt kan passa in de olika stockarna i varandra. Det är ju betydligt lättare att lägga ett pussel med träbitar i tiondels storlek än att plocka runt med fyra meter långa.

Många av stockarna har märkliga uthuggna urtag. En stock skulle kanske kunnat fungera som klivstock, d v s en enkel stege, om bara stegen varit djupare. Nu har vi ingen aning om vad stockarna använts till, eller för den delen om de överhuvudtaget har med gruvan att göra. Vi måste ha det med i beräkningen att allt löst material i hålet kan vara hitfört från annan plats

för att enbart utgöra fyllning. Människan har även den förmågan och det intresset att vilja medvetet fylla igen hål som finns i närheten av bebyggelsen. Jag har på otaliga andra ställen sett hur fångstgropar för varg, som ju ofta låg nära bebyggelsen, fyllt igen med trädgårdsavfall. Allt uppsuget material vid slamsugning töms på ett ställe där det skall gås igenom senare, i jakt på ev mindre fynd som följt med. Hålets ungefärliga storlek på en meters djup var ca 2,8 x 3 meter, d v s 8,4 m².

En tunna hittades i samband med slamsugning. Tunnan, som var gjord av trälaggar som satts ihop med trä narar, var ca 0,5 meter i diameter stor och ca 0,7 meter hög. Tunnan hade två bevarade fina band av vidjor gjorda av tall eller gran. Tunnan hade inget lock eller botten, och genom tunnan stack två trästakar fram, den ena ca 1,8 meter lång, den andra ca 1 meter lång. Stakarna har uppenbarligen varit nedställda i tunnan. I tunnans bottenskikt fanns ett obestämt järnföremål, tändar från får eller get samt en del av en käke av får eller get. I tunnans botten låg också några små tallkvistar och lite bark. Det luktade fortfarande "as" vid uppgrävandet. Igenfyllandet av tunnan (och denna del av gruvhålet) måste skett snabbt så att t o m lukten konserveras till efterföljande tider. Det är intressant hur nära man kan komma händelser i forntiden, så att de flesta sinnen får sin del av upplevelsen. Det är väl bara hörseln vi inte kan använda, tyvärr.

Elise Hovanta, arkeolog